

HOD OE P O R I C O N
ITINERIS TRANSYLVA-
NICI, MOLDAVICI, RVSSICI,
CASSUBII, MASOVICI, PRVSSICI,
Borussici, Pomerani, Marchici &
Saxonici, exantlati 1587.

GENEROSO ET MAGNIFICO DOMINO,
DN. FRANCISCO BANFILOSONCIO

AD
ILLVSTREM ET MAGNI-
FICVM DOMINVM, DN. VVOLPH.
GANGVM BANFILOSONCIVM PA-
rentem, Consiliarium Illustrissimi Principis Transylvaniæ S I-
GISMVNDI BATHORI de SOMLIO, & Comitem
comitatus DOBOCENSIS, Dominum in BANFI-
HVNIA D, NAGYFALV, BONCZ-

HIDA, &c.

Scriptum per

JOHANNEM CZ. DECZIUM

VV I T E B E R G A E

Ex typographia Simonis Gronenbergi.
M. D. LXXXVII.

MAGNIFICO DOMINO,
D. VOLPHGANGO BANFI LOSONCI,
consiliario Illustrissimi Principis Transylvaniæ,
& comiti comitatus Dobocensis, Patrono
colendissimo. S. P. D.

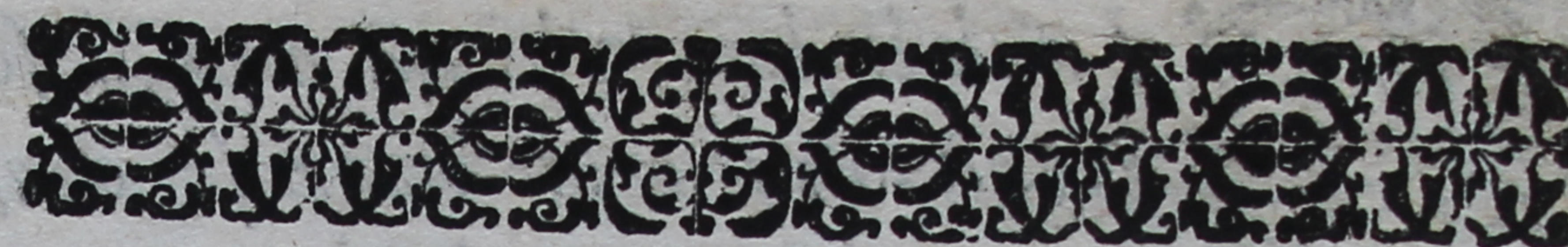
- Accipe pacato, Mecænas inclyte, vultu
Historiam nostræ cunctaq; gesta viæ.
- Felix qui mores hominum cognouit & vrbes,
Altaq; cum populis plurima regna suis.
- Nam veluti variis melsis cumulatur ab agris:
Sic varius veras comparat vsus opes.
- Gloria sic clari melius celebratur Vlysis,
Annos dum toto currit in orbe decem.
- Sic viget Acacides, sic virtus Iasonis, atq;
Sic pius Aeneas nomina clara tulit,
- Nos quoq; quod tulimus tam cædia longa viarum,
Proderit hos olim commemorare vias.

M. T. D.

Alumnus.

Johannes Deczius.

22.699.

EPIGRAMMA.

IOANNIS CZANADII,

Ad eundem Magnificum dominum D.

- S**I iuuat errores Ithaci bene nôsse, vel olim
Vt fuit AEsônidæ tradita prora mari:
Non dubito, quin te mage, Princeps inclyte, cursum
Emensamq; viam prolis habere iuuet.
Namq; tibi in sobolem est ita magnus pectoris ardor,
Et sic es nati vinctus amore tui:
Ocyûs vt cupias ex hoc bona quæq; referri,
Et stet in hoc vno maxima cura tibi.
Qualiter Albiacas igitur peruenit ad oras,
Quæ fuit & longæ forsçq; modusq; viæ:
• En tibi sollicitè docti commonstrat alumni
Conscriptum breuiter quod modò prodit opus.
• Quod postquam dabitur vigili percurrere mente,
Certus sis natum prosperitate frui.
• Ceu rosa, Musarum viridi spectandus in horto
Virtutum colit hic Pieridumq; chorum.
• Sectatur pietatis opus, vitatq; nefanda,
Gaudet & in Coëtu semper adesse pio.
• Inclyta mens eius bona de se plurima spondet,
Nec postrema suæ gloria stirpis erit.

A 2

Si

I quis in hac ultima mundi senectū
 regna totius orbis inter se conferat:
 animaduertet profectō magnam Vn-
 garico populo cum sancta Dei Opt.
 Max. gente similitudinem intercede-
 re. Principiō siquidem quemadmodum Deus
 Opt. Max. gentem Israēliticam nullo respectu hu-
 manorum meritorum habito ex durissimo Phara-
 honica crudelitatis ergastulo per miraculosa poten-
 tia sua specimina eductam in hereditariam Chana-
 nae terrae possessionem locauit: ita etiam Vngari-
 cam nationem ex penitioribus Asiaticae Scythiae
 plagis Duce Atilla & septem illis Capitaneis edu-
 ctam contra omnes omnium gentium reluctationes
 in ius & dominium Pannoniae laetè profectō &
 melle pra alijs regionibus fluentis introduxit. De-
 inde, quemadmodum Deus gentem Abramam,
 non solum certa sede dotauit, verum etiam pura sui
 cognitione eam illustrauit, aeternamq; suam volun-
 tatem de omnibus ad salutem generis humani spe-
 ctantibus per sanctos suos Prophetas & Apostolos
 reuelauit: ita etiam Vngaros cum superioribus se-
 culis

culis sub Geysa Rege & eius filio Stephano, tum in
 hac extrema mundi aetate per fidissimos verbi sui
 pracones ex densissimis tenebris in veram suae cogni-
 tionis lucem vindicauit. Præterea, quemadmo-
 dum regnum Hebraeorum DEVS Regibus orna-
 uerat, fortissimis urbibus munuerat, victo-
 riis decorauerat, omnibusq; paterna sua beneuo-
 lentiae argumentis prosecutus fuerat: Ita & Vn-
 gariam bellicosissimis Regibus, munitissimis ur-
 bibus, gloriosissimis triumphis, singulari fru-
 gum & vini copia, eximia fructuum affluentia,
 mirabili hominum fortitudine, omnibus denique
 singularis suae affectionis testimonijs in peculiare
 quoddam pradium sibi vendicauerat. Quid enim
 referam res gestas Atillae, qui veluti alter Alexan-
 der totius fere orbis regiones subiugauit? Testis est
 huius Italia, testes sunt Venetiae, quas metu Atillae
 Heneti in mari Adriatico fundauerunt & condi-
 derunt. Quid commemorem Belam, Geysam,
 Stephanum, Sigismundum, aut alios Vngariae Re-
 ges, qui non solum fines suorum regnorum contra omnes
 omnium nationum conatus propugnauerunt: ve-
 rum

rum etiam alias regiones aut penitus sibi subiecerunt, aut formidine suarum victoriarum in officio continuerunt? Quid enumerem fortissimi Herois Ioannis Hunniada triumphos, qui, Meszlitbecho circa Vaida Hunniada interfecto, septies victoriam de universo Turcici Tyranni exercitu reportavit, bis duntaxat, propter nimiam suorum paucitatem, locorum incommoditatem, & nefariam transfugarum proditionem victus, cetera semper victor ex praelio discessit? Quid repetam diuinam Matthiae Coruini felicitatem, qui non solum Fridericum, Imperatorem Romanorum, afflixit: verum etiam vires Orientalis Antichristi, Turca videlicet, dissipauit? Quid denique recenseam aut Stephanum Bathori de Somlő, Vainodam Transyluania, qui Alibekum cum 60. Turcarum millibus prostrigauit: aut Paulum Kinisum, aut Georgium Thurium, aut Nicolaum Zrinium, aut alios fortissimos Vngariae Heroas, qui crudelissimos Ottomanica gentis impetus suo sanguine represserunt, &, ne Germaniam cum aliis Christiani nominis nationibus occuparet, effecerunt? Sed quid etiam referam

ram praesentes Vngaria propugnatores Georgium Zrenium, Franciscum Nadaşdium, & Battianum, qui cum aliis sapissime, tum verò paucis ante hebdomadis nouem millia Turcarum, comitatum Zala crudelissime depopulantium, fuderunt fugaueruntque, & celeberrimum illum Christiani nominis hostem Sasuarium cum Koppaniensi & Quinq;ecclesiensi Beko in captiuitatem redegerunt, atque maximam de Mahometanis victoriam, sedecim tantum gregariis militibus e nostrate exercitu desideratis, reportauerunt? Tempus profecto & oratione deficeret, si omnes Vngariae Heroas vel obiter recensere vellem, adeo ut nullam nationem esse videam (quod tamen salua omnium gentium existimatione dictum velim) in qua plures magni nominis Duces extiterint, atque in hac, si saltem tam eloquentes suarum rerum gestarum pracones unquam nacti fuissent, aut etiamnum nanciscerentur, quam fortes & quam felices ipsi aut extiterunt aut etiamnum extant.

Postremo, quemadmodum Deus Hebraeos, primum quidem in praeceptis suis ambulantes, omnibus

bus modis ornauit, deinde autem deflecentes ab eis
 pro sua iusticia castigauit, regno, Regibus, vera sui
 cognitione, Prophetis & Doctoribus, omnibusq; sua
 beneuolentia ^{την μνησίαν} exuit: ita etiam Vngaros simul
 ac gratiam oblatam fastidire coeperunt, verbi
 sui predicatione, fortissimis Regibus, maiore regni
 opulentissimi parte, omnibusq; ferè symbolis sui a-
 moris priuauit. Quid enim referam aut <sup>αυτοκατα-
κρίτες</sup> illos Iesu Christi hostes, qui haeresin Arria-
 570. nam, Eutychianam, Samosatensianam, aliq; car-
 cinomata ex orco reuocantes simplicem Dei popu-
 lum illis venenis infecerunt atq; etiamnum infici-
 unt: aut Iebuseos illos Monachos, qui Pontificios er-
 rores iterum spargere in Transylvania volentes lu-
 581. dum Claudiopoli aperuerunt? Quid referam cru-
 delitatem Mahometanorum, qui non solum Ladis-
 laum Regem Vngariae in clade Varnensi, & Ludo-
 uicum Regem itidem Vngariae in clade Mohaczina
 444.
 526. cum omnibus fere proceribus extinxerunt: verum
 570. etiam Bellogradum, Ezechium, Szigetum, quinque
 Ecclesias, Strigonium, Budam, Ioniosmar aliasq;
 munitissimas arces cum Simigio, Baronia, maxi-
 maq;

maq; regni parte partim vastauerunt, partim occu-
 pauerunt. Quid enumerem obitus Doctorum Ec-
 clesiae Petri Melij, Ioannis Viti Balsarati, Basilij
 Fabricij Szikssouiani, Petri Carolij, Valentini Hel-
 lopæi, Michaelis Paxij, Thoma Felexhazij, Petri
 Berexasij, Matthiae Thoraconymi, Davidis Si-
 gemundi, Ioannis Dereschai, Ioannis Kazai, alio- 587.
 rumq; clarissimorum virorum, qui aut superiorib.
 temporib. aut hoc presenti anno in flore etatis suae
 gremio militantis Ecclesiae in caelestem Academi-
 am introducti sunt? Taceo iam scholarum dissi-
 pationes & desolationes, taceo pestes saeuissimas, fa-
 mem, clades, incendia, depopulationes, sterilitatem
 terrae, Dynastarum crudelitatem, peruersitatem
 hominum, taceo deniq; illas calamitates, quibus De-
 us Opt. Max. gentem nostram pro iusto suo iudicio
 ita affligit & castigat, ut quemadmodum in bene-
 dictione diuina percipienda, ita etiam in maledi-
 ctione sentienda Israelitico populo penè par esse vi-
 deatur. Has omnes Hungariae erumnas diligen-
 tius in animo tuo reputans, Magnifice Dn. ac Patro-
 ne colendissime, statuisti te nullo officio magis affli-
 ctam patriam iuuare posse, quam si liberos in pere-
 grinas regiones liberalium artium gratia ablega-

res. Prospiciebat enim M. T. D. ita fore, ut si filij
tui primum quidem in vera pietate, deinde in vita
sanctimonia, eruditione, aliisque virtutibus proficeret,
commodius & Deo, & patriæ, & Principi suo, &
sue familiæ operam suam navaturi essent. Quamob-
rẽ annus agebatur salutiferi partus M. D. LXXXVII.
18. dies Maij, cum me lateri filij tui adiungendo, om-
nibusque ad tam longinquum iter necessarius instru-
endo, bonis auspiciis ex oppido M. V. D. Bonczhi-
da nos in nomine Dei Opt. Ma. dimisisti. Eo die nos
Vasarbelinũ Sicularũ usque progressi, sequentibus dua-
bus diebus in Szent Pal appulimus. Illinc egregius
Dn. Volphgangus Kornis, Regius Iudex sedis Sicu-
licalis filio suo quoque egregio Dn. Georgio Kornis
nobis adiuncto, Coronam usque nos deduxit & co-
mitatus est. Coronam adiunximus nos comitatui
Magnifici D. D. Volphgangi Conasocij, Cancellarij
& Consiliarij Illustrissimi Principis Transylva-
niæ, & Generosi ac egregij Dn. Casparis Kornis,
qui ambo nomine Principis Varsoviam, Masoviam
metropolin, in comitia contendebant. Stephanus
enim Bathori de Somlio Rex Polonia, magnam
pecuniarum, equorum & militum vim quotannis
ex Transylvania educi curavit, quibus omnibus
non suam patriam ter & quater afflictam (proh
dolor

dolor) adversus Turcam, sed Poloniam adversus
Moschos & Tartaros vindicavit ac propugnavit.
Verum ea est iam quorundam ingratitude (multi
enim inveniuntur, qui honorifice eius memoriam
retinent) ut eum iam demortuum accusent, qui Lith-
uaniam à perpetuis vastationibus, Livoniam
à tyrannica servitute, Poloniam à tumultibus,
totum denique orbem à Iohanne Basilio imma-
nissimo Moschorum tyranno liberavit. Hic fuit ille
Ioannes Basilius, qui Rostoniensem Ducem, Iohan-
nem Piotronicz Palatinum supremum Moscho-
viæ Cancellarium suum Kożarin, aliosque sui regni
proceres animi gratia, nulla iusta causa existente,
crudelissime interfecit, hic fuit qui auriculas Pala-
tini Stariciensis pro dono abscidit, matronas nobi-
les constuprauit, tantamque immanitatem cum in
suos, tum verò in externos exercuit, ut in nulla unquam
historia, crudeliorem hoc homine inveniri posse
certissimum sit, quemadmodum Leonhardus Gore-
cius tomo secundo rerum Polonicarum descripsit.
Quod ad Stephanum Regem Poloniae attinet, etsi ho-
minem eum, vitisque obnoxium fuisse confitemur: ta-
men ut suos navos ita suas virtutes habuisse nō dis-
simulamus. Nam ut eruditionem eius ac facundiam
taceam, quæ exteris etiam nationibus mirabilis extitit:

eximiam certè rei bellicæ sciētiam præterire nequeo,
in qua sic excelluit, ut meritò eum ex veteri celeberrimorum Herōum prosapia prognatum fuisse credamus. Testis est huius Maximilianus Romanorum Imperator, à quo in legatione Ioannis I. Regis Vngariæ detentus fuerat: Testis est Caspar Bekesius cum suis complicibus, quem viribus imperatoriis subnixum magna cum sui nominis gloria profligauit: Testis est Liuania, Lithuania, atq; adeo tota Polonia, quam & à Moscho in pristinam libertatē vindicauit, & à licentiosis tumultibus liberauit. Testis est denique Vngaria & Transyluania, ex qua ortum suum duxerat. Sed iam ad iter nostrum redeo. Coronā itaq; bonis auibus cum splendido comitatu profecti, ad radices Alpium Moldauiensium peruenimus, & in Kizdi Vasarbeli noctem illam transegimus. He sunt Alpes, quæ Transyluaniam seu Septem castra à Moldauia & Transalpina discriminant, ac partim propter nimiam celsitudinem, partim propter latitudinem quinque milliariū, partim propter creberrimas præruptorū saxorum salebras, partim deniq; propter labyrinthæas rapidissimi fluii Oitoz (quem tricies quinquies & amplius transire nos oportuit) ambages, maximas molestias

Montes
Moldaui-
enses.

lestias euntibus in Moldauiam facessere solent. Haec nos postridie aggressi, quamuis pro viribus equorū iugaliū superare festinauerimus: tamen intra duodecimam diei horam ne iuga quidem earum attingere potuimus. Etsi enim omnes ferè ad unum currus nostros subleuaueramus, peditesq; incedebamus (exceptis ipsis legatis, qui equis vehebantur) tamen equi ita defessi erant, ut identidem subsistere cogeremur. Currus quoq; onerarius, in quem pecunias aliq; id genus necessaria reposueramus, ita difficulter attrahebatur, ut nunc catena dilaceraretur, nunc verò equi (licet numero duodecim) humi prolaberentur. Quapropter Magnificus Dom. Dn. Volphgangus Conasocius, re cum collega delibata, edixit, ut omnes cibo se corroborarent, equos subleuarent, et ad residuam difficilimi itineris partem exantlandam se instruerent. His perfectis, itineri nos damus, & quantum per equos licuit (nihil enim eis parcebatur, cum benè pastos equos in Moldauiam iam transmisissemus, ut videlicet ferundo itineri pares forent) ex alpibus egredi totis animis contendimus. Verum nox atra nos in mediis syluis & undis occupauit, ita ut nec regredi, nec progredi iam, immò neq; subsistere liceret. Quare

et si maior pars comitalus censebat subsistendum,
Et quoquo modo fieri posset noctem illic transigen-
dam esse: tamen placuit M. D. Volphango Cona-
socio, ut, quantum fieri posset, progredieremur, sperans
fore ut aptum aliquem locum nocturna quieti nan-
cisceremur. Progredimur itaque, quantum densissi-
ma sylva, tenebrae, rapidissimus fluuius, Et maxi-
ma saxa permittunt, verum nunc equi iugales in
aquam prolabantur, nunc currus in mediis undis per-
uertuntur, nunc rotae perfringuntur, nunc à via ab-
erratur, nunc denique aliis obstaculis impedimur. In
tot tantisque molestiis tristis certe horror omnium ani-
mos occupauerat. Periculum enim erat, ne currus in
medio fluuio euersti, homines ipsos obruerent, prae-
sertim cum in maxima tenebrarum densitate nihil
usque lucis appareret. Accensae tamen faces sunt, quae
viam dirigerent, Et duo fabri ferrarii continuo nunc
hos currus perfractos, nunc illos, reficiebant. Ibant
omnes quantum poterant, Et alij alios praeuerrere
conabantur metu periculi, ita ut sex fere currus
à recta via exorbitauerint, in quorum numero no-
ster quoque fuit, Et fortasse in praesentissimum discrimen
deuissent, nisi fax nobis procul apparuisset. Facem
igitur secuti, ceteris rhedis nostram adiunximus, Et

licet

licet neque equi pabulum aut gramen, neque homines
ipsi omnes panem Et locum quieti necessarium ha-
berent, utpote, ubi omnia plena caeno, aquis Et ar-
boribus essent: tamen post magna multorum con-
uicia Et murmura substitimus, ac ignibus excitatis
(sicubi fieri poterat) eam noctem illic penè insomnem
traduximus. Nam plurimi nostrum, neque ignem,
neque panem habebant, equi omnes ad unum stan-
tes esuriebant, atque nosmetipsi quoque partim in caeno,
frondibus substratis, partim in curribus iacuiamus:
Taceo iam culicum multitudinem Et pluias, qui-
bus ea nocte impediti sumus. Veruntamen his
omnibus molestiis ea nocte exantlatis, summo di-
luculo iter aggredimur, atque eò iam tardius pro-
cedimus, quod equi partim hesternis laboribus de-
fessi, partim nocturna esurie penitus delassati una
cum suis agitatoribus movebant quidem, sed parum
promouebant. Nihilominus superatis his itineris dif-
ficultatibus, circa meridiem peruenimus ad tuguria
in faucibus ipsarum alpium posita, in quibus cu-
stodes dispositi explorare solent, qui sint, Et qua-
re aut ex Moldavia in Transyluaniam, aut ex
Transyluania in Moldauiam transeant. Quod
hoc consilio utrinque fit, ut subita incursiones vi-
tentur.

centur. Factum enim non raro est superioribus se-
culis, ut Moldavi & Tartari in Transylvaniā ir-
rumpentes, ferro & flamma in miseram Siculorum
praesertim plebeculam grassarentur. Ab his tugu-
rijs, per declivia montium latera deuecti tandem
sumus circa solis occasum in oppidum Moldavia
Tartos, ubi procuratores Vainoda seu Palatini, ex
praescripto eius, de hospitij, de victu, deq; potu (pro
ut mos gentis barbarae patitur) sat liberaliter nobis
prospexerunt. Valachia (ut paucis Moldaviā de-
pingam) dicta esse videtur, non tam à Flacco Prae-
sede Romano, qui Mysia siue Dacia praefuit, missus
eò cum triginta millibus hominum à Traiano, qui
in coloniam deducti ararent, & commeatum Ro-
mano exercitui, qui ibidem semper in armis con-
tra Scytas ac Sarmatas fuit, praebent: quàm à
voce VValch, quae Germanico idiomate Italum si-
gnificat. Valachi enim, veluti coloni, Romanorum
& religionem sectantur, à Pontificia non multum
differentem, & idiomate utuntur Latino, licet ita
iam corrupto & mutato, ut vix tenuia priscae
linguae vestigia ac rudera in eo appareant. Valachia,
ab ortu Euxino ponto, à meridie Danubio, ab occa-
su Transylvania, à septentrione Russia termina-
tur, &

tur, & diuiditur in Transalpinam ac Moldaviā,
naturā quidē habens terrā frugib. & vuis procreā-
dis aptam, sed propter nimiam Palatini tyranni-
dem ita desolatam, ut praeter siliginem vix quic-
quam vsibus humanis necessarium progignat. Pa-
latinus enim ex arbitrio Turcae nunc sede pellitur,
nunc propter magnam auri vim in pristinam di-
gnitatem restituitur, atque ita fit, ut dum Turca
Palatino, Palatinus misera plebecula pecuniam
extorquet, omnes ferè ad unum in extremam pau-
pertatem redigantur, & solum penitus incultum
maneat.

Ex Tartos postridie per molliora itinera ve-
nimus in oppidum Bako, ubi fluvium Besterce
multis cum molestiis naui traiecimus. Moldavia
enim, si vlla unquam regio, pulcherrimis flumini-
bus abundat. Ex Bako venimus in Forum Roma-
num, ubi Moldauam flumen limpidissimum (à
qua Moldavia nomen sortita est) naui transui-
mus. Hic fluvius Moldaua intersecat mediam
Moldaviā, & infra Hirassi fontes è Transylua-
nia montibus ortus Hoinam, Dobenisam, Argi-
amq; perennes amnes secum trahit, donec in Allu-
tum (qui nunc Olta nominatur) effundatur, qui mi-

Moldaua
fluvius.

C nora

nora Moldavia & Transalpinæ flumina in Ori-
entem reflexus ad Nicopolin in Danubium rapit.
Ibi propter viciniam Turciæ, plurimos Turcas vi-
dere nobis licuit. Turcæ enim veluti confederati,
confines vel potius Domini Moldavia solent eò ad
exercenda mercimonia impunè commeari. Ex
Foro Romano profecti à publica via exorbitavi-
mus, & cum dux itineris (quem fortè obviam no-
bis venientem ad illud officiū nostri cogeant) omnib.
aspectantibus profugisset in vicinam sylvam, tan-
dem circa Solis occasum in Aracelem pagum ap-
pulimus, ubi Stephanus Rex etiam, cum ex Tran-
sylvania in Poloniam per Moldaviā proficisce-
retur, pernoctasse ferebatur. Isthinc postridie ve-
nimus in SocZauia metropolin Moldavia, ubi
pulcherrimum palatium & destructam arcem vi-
dimus. Hanc arcem possedit Iuonia ille, qui, cum
Imperatori Turcico, tributum solito maius poscenti,
non parvisset, victoriam de Turcis ter & amplius
reportauerat, donec per Ieremiam Czarnauiēczi-
um proditus à Turcis, contra fidē datam occisus fu-
erat: Hanc possedit Stephanus ille Valachia Regu-
lus, qui maximos sæpè Moschorum, Scytharum
& Turcarum exercitus deleuit, & Solymanū Bas-
sam Ro-

sam Romania Ducē, cum triginta Turcarum milli-
bus fudit: Hanc habuit Dracula, qui cum paucis
sed delectis militibus Mahometum potitū iam ma-
iore Valachia, & ad minorem occupandam matu-
rantem, ad Danubium regredi cōegit, & quem ut
Matthias Corvinus in officio retineret, pro amisso
Moncastro CicZouiam & Chechillum oppida dono
ei dedit: hanc incoluit Iacobus Despota, qui cum
Alberto Lasco Moldaviā occupauerat: hanc inco-
luit deniq; Palatinus ille, qui nostra memoria Ste-
phani Regis Polonia iussu Leopoli decollatus est, eò
quod literas Stephani ad Turcam mittendas lega-
gatosq; Turcicos contra ius gentium trucidandos
curare solitus fuerit. Fertur certa fama tantis hunc
viribus polluisse, ut calces ferreos nullo negotio dis-
rumperet, unde etiam nomē Patkouani sortitus fu-
erat. Ex SocZauia (seu ut nunc vocant) SzucZua
profecti in Forum Amantis Pruthem fluvium am-
plissimum naui traiecimus, qui Hirassus à veteri-
bus dictus in Istrum euoluitur. Fluvio traiecto in-
gens sylva apparebat, quam transire deberemus,
C 2 sed

sed cum ea sylva partim propter Kozakos, partim propter Tartaros, partim verò propter Valachos neutrarum partium ibi latrocinia exercentes nimium formidabilis esset: M. D. Volphgangus Couasocius, cum Generoso Dn. Caspare Kornis effecerunt, ut incolæ quique illius loci nobis adiungerentur, atque ita omnibus nostrum armatis incenditibus sylvam illam salui transiremus. Tartari enim Tauricenses, Asturcenses, Naianenses, Rezihonenses & Circassij solent eò irrumperere, & omnia crudelissime depopulari. Hi Imperatorem habent principem Horde, seu congregationis campestris (in campis enim catervatim absque tectis degunt) pro religione Alcoranum amplectuntur, solem, ignem, malos genios, plerique pro Dijs colunt, carnibus equinis ac semicoctis avidissime utuntur, lac equarum, instar vini cretici, potant, capita equina pro delitiis habent, & nunc Turcis, nunc autem alijs nationibus pro mercede militare solent. Ab his monstros, Dei beneficio liberati, fines Russia intraimus, & quia ulterius progredi prohibiti sumus, in pago Mezericz substitimus. Senatus enim Polonia publico consensu decreverat, ut fines Polonia ab omnibus plagis diligentissime custodirentur,

rentur, ne aut Moldavi, aut Tartari, aut Turca in interregno ansam irrumpendi acciperent. Hic itaque intra unius ferè septimanae spacium detenti, non exiguam molestiam ex inopia panis, cerevisiae & aliarum rerum, ad victum necessariarum, percepimus. Sed tandem libera abundi copia à Polonis cōcessa in Snatim, & ex Snatim in Hannefocz, fluvio navigabili traiecto, appulimus. Ex Hannefocz venimus in Halicz, flumine Nester navibus transmissis, quod à veteribus historiographis Tyarras nuncupatum, è Carpatho monte Sarmatiae oritur, & Moldaviam ad Aquilonem à Russia & Podolia discriminans in Euxinum pontum rectè contendit. Ex Halicz in Bobkam, & inde Leopolin tandem venimus. Leopoli est metropolis Russorum, quæ, & ob magnificas adium structuras, & ob mercimonia Armeniorum ditissima habetur. Hi Russi (ut paucis attingam) Papam non agnoscunt, sed Patriarcham Bizantinum venerantur, templis utuntur ligneis, missam propria lingua peragunt, imaginem S. Mariae & D. Nicolai duntaxat in templis suis patiuntur, Sacerdotes eorum coniuges sunt, literas habent alphabeticas veteribus Græcis quàm similimas, virgines

gines per vim corruptas in matrimonium ducunt, multi eorum serpentes in domibus suis alunt, demonem meridianum colunt, viri & foemina eodem habitu utuntur, atq; ita una cum Armeniis barbari per omnia sunt. Armenia enim confinis est Russia, ita ut Leopoli plurimos Armenios videre nobis licuerit. Leopoli digressi appulimus in Belz, altero die in Tisuec, tertio in Szawalo, quarto in Cranieta, quinto tandem Liublinam pervenimus. Liublina est ciuitas murata, fossa stagnisq; ingentibus circumdata, arx autem in eminentiori colle posita, muro validissimo fossaq; profunda cingitur. Huc ex remotissimis regionibus Turca, Armeni, Graeci, Germani, Moschouita, Lithuani & ceteri negotiatores ex circumiacentibus regionibus convenire ob triplices per annum nundinas, quatuor hebdomadas durantes, consueverant. Illic itaq; molestias aliquot dierum mitigantes, liberaliori victu ac quiete nos & equos refecimus. Vidimus ibi Gallum & Borczka pisces marinos, quemadmodum Leopoli videramus Crocodilum, de quo scribitur in Historiis, quod viso homine primum lachrymari, deinde eum deuora-

re

re soleat. Liublina in Stazicza, sequenti die in Vilika, tertia in Moggesin pagum venimus, & quoniam premissus Paulus Domb nondum certiores legatos de prospecto hospitio fecerat, ibi intra vnius fere hebdomada spacium commorati sumus. Tanta enim hominum multitudo Varsoviam confluxerat, ut vix mediocria hospitia pro centum taleris inuenirentur. Post duos ergo fere menses quam ex Transyluania iter coeperamus, Varsoviam, Christo comite, venimus. Varschouia est metropolis Masouia, duplici muro fossaq; obducta, in planitie ad Vistulam condita, & partim propter pontem ligneum, ingenti sumptu in Vistula confectum, partim vero propter Reginae mansionem celeberrima.

Indicta tunc fuerant ibi comitia, ut aliquis idoneus Rex Stephano Bathori de Somlio subrogaretur, qui totum decennium Polonia prudenter & fortiter administrata, postridie calendas Decembris, anno supra millesimum & quingentesimum octuagesimo sexto, magno sui desiderio bonis relicto, ex humanis

manis exemptus fuerat. Sed comitia turbulentum exordium nata erant. Competitores enim quatuor maxima auctoritatis & potentia, legatos ibi habebant. Vidimus ibi Reginam, Sigismundi filiam & Stephani coniugem, vidimus exercitus ex Tartaris, Turcis, Kołakis, & aliis remotis nationibus conflatos, vidimus omnes ferè Polonia proceres, totius nobilitatis Poloniae florem, legatos Pontificis Romani, Imperatoris Germanici, Regis Hispaniarum, magni Ducis Moschouia, Regis Suecia, Palatini Electoris ad Rhenum, aliorumq; Ducum, vidimus denique alia scitu digna, quae omnia singillatim enumerare instituti nostri non est. Ex Varsovia, Masouia metropoli, secundo Vistula per duas nauiculas deuecti sumus in Zaklacz, Cernic, Visegrad, Ploczk, Dobrin, Nessoua, Toronia, Tolmna, Suecz, Riczoncz, Neuola, Quicin, Gues, & Hirsza, omnia propemodum oppida murata, donec tandem post octiduum Dantiscum, Christo Duce, sub crepusculum vespertinum, magnis imbribus decidentibus salui appulimus. In hoc Prussico & Borussico itinere videre nobis licuit cum homines quosdam Ol nominatos, incertarum sedium, atq; in solis Vistulae littoribus latrociniis uiuentes

uetes, tum vero Borussos, qui quonda Basturcas, Potripum, & alia plurima demonia pro Diis coluerunt, atq; etiamnum veterum idolomaniarum vestigia fouet. Dantiscum seu Gedanum dictum, quod Geta & Dani ibi confederint, est metropolis Prussiae, partim propter amplitudinem, partim propter propinquitatem maris Balthici, à quo uno milliari abest, partim propter ostium Vistulae, qui ibi in mare exoneratur, partim deniq; propter emporium celeberrima. Ex ultramarinis enim regionibus, Anglia, Scotia, Gallia, Hispania, Suecia, Dania, Noruegia, Islandia triremes eo appellant. Huc itaq; cum venissemus Matthaeus Radechius Secretarius Gedanensis, humaniter nos excepit, & cum de hospitio prospexit, tum verò omnia, quae visu erant digna, diligenter ostendit. Deduxit enim nos in turrim egregie deauratam, & templa magnificentissime ornata: deduxit ad mare Balthicum, in quo praeter alia natura miracula vidimus succinum in copia, atq; tantam triremium Anglicanarum, Gallicarum, Danicarum, Suecarum, Islandicarum multitudinem, ut plures ferè q̄ sexcenta in ostio Vistulae mariq; cōspicerentur. Deduxit praeterea nos in curiam, in qua effigiem Stephani Regis 50 aureis emptam honorifice asseruant.

D

Ostendit

Ostendit etiam nobis horologiū quoddam, tanta arte factū, ut dū hora sonaret, simul quoque mors in fastigio eius falcat, Moyses tabulā legis, terra illi- dit, Iudaei coram aureo vitulo ludunt, duo tuba ca- nunt, reuera sonitum edentes, duo equitant, duo hastis concertant, unus tympano ludit, annus ex fe- nestra prospicit, quidam cocleari cibum in os in- gerit, duo Satyri tintinabulū alternis pulsant, qua- tuor maiora, sex minora tintinabula, quāvis me- lodiam & concentum representant, sphaeraque ipsa ostendit aspicientibus, quando quis tuto in mari na- uigare possit. Ostendit denique nobis vineas, ag- geres, fossas, machinas, & stratagemata, quibus ante decennium Stephanus Rex Polonia Gedanum expugnare conatus fuerat. Et quanquam maxi- mis id molestius affecit, ita ut duo millia Vngaro- rum & Polonorum, 12. millia Gedanensium ita profligauerunt, ut quater mille & quingenti in acie ceciderint, mille viui capti fuerint, 62 duntaxat ex numero Polonorum & Vngarorum desideratis: tamē de- stitutus classe marina exercitum deductum castello admonuit, pro quo tanquam Helena digladiabantur. Est illud castellum in litore maris Baltici, & ostio Vi- stulae, non tam aggeribus, quam vicinia maris mu- nitissi-

nitissimum, in quo asseruatur laterna vitrea tanta magnitudinis, ut tempore Autūni, inualescentib. pro- cellis, noctu ineditissima turri exponatur, ad quam veluti cynosuram quandam nauigantes in mari i- ter dirigant. Hoc itaque castellum cum intra mensem ferē oppugnasset, tandem legatis ab ordinibus Imperij, nomine Imperatoris interuenientibus, & pacem cōpo- nentibus, obsidionem soluit, Prusiamque a cadibus, vastationibus & aliis belli incommodis, liberauit. Hec, & his similia, cum Dantisci perlustrassemus, mutato habitu illinc digressi, ad populos Cassubios peruenimus. Inter Cassubios, cum in pagum quendam venissemus, & occurrentibus hominibus aliquot pa- num frustra ad id iam antē preparata obiecissemus, multi confluxerunt, viri cum foeminis, pueri cum ca- nibus, magno cum clamore decertantes. A Cassubiis peruenimus in fines Pomeraniae, donec per Lacum sic, Coslinum, Golnouiam aliaque eius regionis oppida Stetinū tandem attingeremus. Stetinum est metropolis Pomeraniae, cum ob sedem Principis, tum verō pro- pter Oderā, qui eam alluit, celebris. Hic cum aulam Principis videre aueremus, misso in hospitium nostrum Cancellario, capitaneo, & Doctore Medicinae, aliisque primariis aulicis, Princeps Pomeraniae honorifice

Generosos dominos in arcem deduci iussit, & cum Palatia, hortos super Palatia existentes, stabulum equis Thraciis atque Hispanis plenum, armamentarium instructissimum, aliq; id genus visu digna ostendi nobis curauisset, tandem splendido conuiuio excepit & honorificè dimisit. Quo minùs autè ipse conuiuio adesse potuerit, morbo effectum est, quo tunc grauer laborabat. Stetino digressi Marchiam intrauimus, donec tandem Berlinum & Coloniam attigerimus. Ea urbs, est Metropolis Marchiae, & sedes Brandenburgici Electoris, cuius aulam ibi, eo absente, uidimus. Berlino digressi, post varias longinqui itineris molestias, Deo Opt. Max. nostrum iter dirigente, 26. Iulij Vitebergam appulimus, & dulcissimam coetus Vngarici coronam leti salutauimus. In hac Academia nunc, Deo nostris studiis aspirante, unà cum Generoso Domino Michaelè Forgacz, M. D. Simonis Forgacz, filio optimo, & doctissimis ac ornatissimis viris, D. Ioanne Czaniadio, seniore Coetus Vngarici dignissimo, Michaelè Cibradio, Balthasare P. Miskolczino, Nicolao T. Dobrocchino, Stephano Tolneo, Martino Thurio, Demetrio Lizkano, Demetrio Carconio, Francisco Nemotino, Michaelè Borueino

ueino, Andrea Mohino, Ioanne. S. Tolneo, Stephano Felighazio, Petro Szent Petorino, Nicolao B. Dobrocchino, Alexandro Szamoskozio, Demetrio Eztlario, Valentino Sarkozio, Ioanne Lentulo Szepsino, Francisco N. Debrecino, ac denique cum nobilissimis & amplissima spei iuuenibus, D. Sigismundo Mariasio, & D. Sigismundo Peczio: operà studiis liberalibus nauamus. Viuimus autem apud clarissimum virum D. Salomonem Albertum, Doctorem Medicinae, & publicum Professore, in sodalitate Generosorum, & praeclaris animi dotib. praeditorum D. D. Andrea Duditij, & D. Andrea Kochticzii, qui pro sua singulari cū in omnes, tum verò maxime in gentem Vngaricam humanitate & beneuolentia, sincero amore nos prosequuntur.

Hac est, Magnifice Domine & Patrone colendissime, totius nostri itineris series, quā breuiter perscriptam, ad M. T. D. mittere volui, non alio certè consilio, quàm ut cū Generosum D. Franciscum Banfilosonci, M. T. D. filium charissimum, unà cum Generoso D. Alexandro Somborio, Magnifici D. D. Ladislai Somborij filio, Egregio D. D 3 Geor.

Georgio Kornis, Egregij D. Volphgangi Kornis
filio, D. Martino Budai, Magnifici D. D. Volph-
gangi Conasocij fratre, ac deniq, nobiscum saluum
huc Vitebergā appulisse M. T. D. intellexerit, Dei
clementiam, qui nos protexit, celebret, et nos nostraq,
studia eidem cum omni bona spe commendet.

Epigramma

EPIGRAMMA.

IN ITER GENEROSI DOMINI
D. FRANCISCI BANFILOSONCII.

L Ascus apud celebres encomia pulcra Polonos
Promeruit, longæ per tria lustra viæ,
Qua permensus erat triplicis vaga climata mundi.
Legerat & vasti littora curua maris:
Dictus Alexandri sic nomine, non minor ille,
E Schuleburgiadum semine stemma trahens,
Saxonibus peperit decus indelebile, Lasci
Per mare per terram dum superauit iter:
Hanc etiam ad laudē aspirat FRANCISCVS, in Hunnia
Fortibus, antiqua nobilitate satus,
Quem pater ad magnas Patriæ spes educat: ambos
Præsidio incolumes protege Christe tuo.

Petrus Albinus Niuemontius.
Illustris: Ele. Sax: Histor.
& Professor VViteberg.

ANILTHESIS

ANTI

CHRISTI ET

10. 14 **N**emo Patrem nouit, nisi Filius; & quibus ipse
 10. 10 **N**ostia cœlorum peracerba morte reclusit.
 10. 8 **L**ux ego sum mundi, tenebras qui discuto cunctas.
 1. 10 **S**um caput & sponus, lacerati & Pastor ouilis.
 Esa. 53 **S**olus ego vetiti semper sum criminis expers.
 10. 1 **I**psa ego sanctorum purgo velut agna reatus.
 Matt. 28 **S**umite cuncti homines saluantis pocula cruoris.
 Mat. 15 **N**on quod in os intrat, sed pectora praua prophanant.
 Exod. 20 **N**on macules casti sanctissima fœdera lecti.
 Ex. 20 **N**on cupias proprio frater quod possidet ære.
 10. 3. 8. **Q**ui mea verba tenet, mortem non sentiet ipsam.
 Matt. 16 **M**ie super hanc petram sacratos extruo cœtus.
 10. 10 **O**mnis ovis sequitur proprii mea verba Magistri.
 Luc 17 **O**mnia si facitis, vani nos, dicite, serui.
 10. 16 **Q**uis vestrũ merito me iustum crimine damnet.
 Mat. 11 **A**pproperate ad me quos grandia pondera torquent.
 10. 5 **C**redite, sum verum vero de numine numen.
 Rom. 3 **S**ola fides, nec opus mortales iustificabit.
 Matt. 28 **I**te, sonate Dei vocem, pia lumina mundi.

Felix

THESIS.

ANTICHRISTI.

Nemo potest vnquam prece compellare Tonantem,
Si sua defuncti coniungere vota recusent.
Quanto Sol Lunã, tanto Papa Cæsare maior:
Sum Sponsusq; caputq; sacrarum ouiumq; magister.
Error abest à me, sum cuncti criminis expers.
Ast benedicta lauat defectus vnda piorum,
Præsbyter hinc solũ bibat, hinc procul este prophani.
Sexto quoq; die caro foedat, sunt bona corda.
Si non castus eris, fac saltem cautus vt esto.
Labe caret, fratris qui res desiderat ipsas.
Sidera nemo petet, sacro nili purus ab igne.
Non super hanc Petram, sed Petrum Pontificesq;
Cuncta colens praecepta Papæ saluabitur ille.
Omnia si facitis cœlestia regna petetis.
Nemo mei facti causam cognoscere debet.
Approperate precor Romam, qui ducitis aurum.
Semiuir ipse vocor (non purus) semideusq;
Nulla fides, sed opus mortales iustificabit.
Ite sonate meas missas praeceptaq; nostra.

Infelix

Matt. 9 Felix, qui nostro pro nomine plurima perfert.

Matt. 19 Diuitibus labor est cellos conscendere coelos.

Ol. 2 Officijs magè delector, quàm sanguine taurum.

Matt. 6 Ipsa brevis penetrat cellos oratio coelos.

Rom. 1 Qui verbo vitæ credit, saluabitur ille.

Matt. 5 Non possunt solui summi monimenta Tonantis.

Matt. 23 Rector ego coetus sancti vocor atq; magister.

Matt. 28 En ego vobiscum sum sancto Flamine semper.

Luc. 12 Pelle procùl dubium tu turba pusilla timorem.

Matt. 10 Discipuli, moneo, magnas ne quærite gazas.

Matt. 10 Tolle crucem nostram tu me quicumq; sequeris.

Matt. 5 Foelix est, puro qui pectore præditus extat.

Matt. 26 Perdetur gladio, gladium qui diligit ipsum.

Ioh. 19 Omnia clauduntur scriptis præcepta salutis.

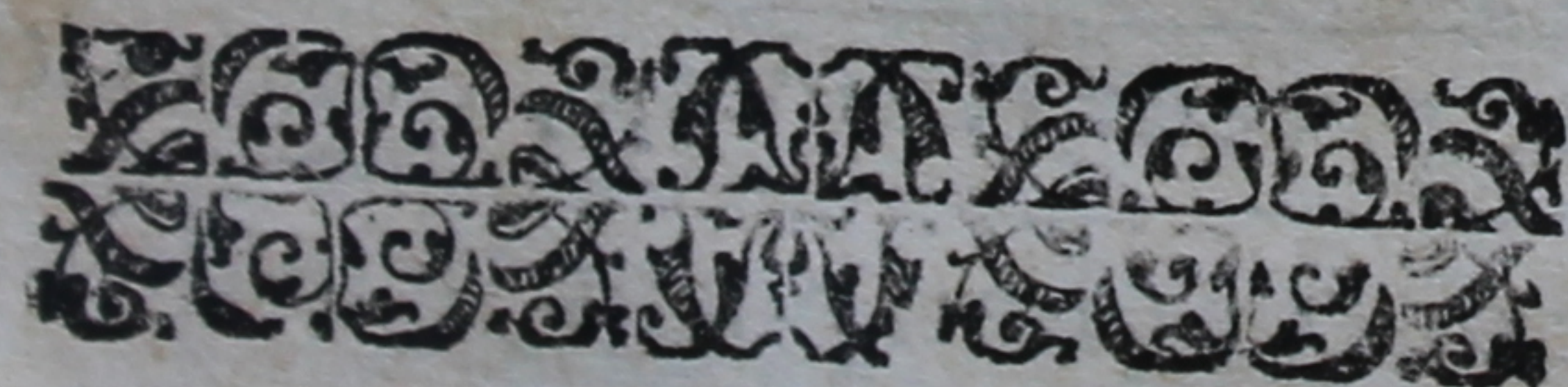
Matt. 28 Turba beatorum subeat baptismatis vsum.

Aug. Sacramenta duo sint tantùm signaq; verbi.

Paulich. Publica vulgari resonent mysteria lingua.

Matt. 10 Concilijs tradet vos impia turba malignis.

Infelix

Infelix est is, quem multa pericula vexant.

(Vid. Acta Mar.)

Diuitibus facile est cellos conscendere coelos.

aec. de Ind.

Missæ magis grata est, pietas quàm vera tonanti,

sess. 3 can. 1

Longa magis penetrat nitidos oratio coelos.

(Can. hor. grandi.)

Quisquis Pontifici credit, saluabitur ille.

Sylu.

Papa potest fidei sacrae procudere dogma.

(Er. An. pag. 663)

Figere scripta Dei semperq; refigere possum.

Ibidem

Astra tenet Christus, terræ me sceptrâ decorant.

sess. 6 cap. 12

Semper habe dubium tu plurima turba timorem.

Dubit. sem.

Dantes Roma colas, non dantibus ostia claudas.

Hil. in tem.

Tolle meum signum, præceptaq; sacra negato.

Apoc.

Felix & mundus, qui viuit coniugis expers.

sess. 7

Ense potens gemino Papa sum Dominus Minorum.

Petrar.

Cereus est nâsus summi scriptura tonantis.

Col. cens.

Tinnula nola etiam subeat baptismatis vsum.

Max. Im.

Sacramenta duo non sint, sed symbola septem.

sess. 6. 14

Publica Romano resonent præcepta boatu.

sess. 6.

Concilijs vestris Pastores tradite fidos.

Vide Hus. &

Hier. &

Simi. & Maria.

SIMILITUDO PHARISAEORVM

& Iesuitarum Matth. 23.

Imponunt populo variarum pondera legum,
 Quæ nolunt digitis vel tetigisse suis.
 Omnia sic faciunt, cunctis spectentur ut ipsa,
 Dum pileos quadrant, dum nigra cuncta gerunt.
 Semper amant primos cubitus primasq; cathedras,
 Et Patrum dici nomine semper amant,
 Ostia cœlorum claudunt neq; sydera scandunt,
 Diripiunt viduas longa precando domos,
 Per mare, per terras fugiunt, per saxa, per ignes,
 Ut mergant homines sub Phlegetontis aquas.
 Iurandi culpam sub certa lege relaxant,
 Sed vinum decimant advigilante fide.
 Excolant culicem comedentes ore camelos.
 Emundant calices, sed mala corda gerunt,
 Sunt similes tumbis: nam sancti penè videntur;
 Sed patrant falsi plurima supra Patres.
 Multa beatorum monstrantes ossa virorum
 Excruciant veros vicq; doloq; pios.
 Fusus ut Ausonios ab Abelis sanguine sanguis,
 Carnifices mergat sub Phlegetontis aquas.
 Mille Deos ipsi, nec solum numen adorant,
 Et fabricant manibus lignea spectra suis.
 Crimina pro nummis concedunt, astraq; vendunt,
 Serui seruorum nomine, re Domini.

13 19.

Dechi Oximor Janos Hordveponica

Wit. 1587.

Dechi Oximor Janos Hordveponica
 " " " Bänfi Farasnal ajankis
 Janadi Janos " " epigramma
 Abinus Peter Nivemondus Wittenbergi prof.